

בס"ד. שיחת ש"פ חיי-שרה, מבה"ח כסלו ה'תשי"א*.

א. יום השבת כולל את כל ימי השבוע הבא. — לפעמים מצינו שיום השבת כולל רק את ג' הימים הראשונים, ואילו ג' הימים שלאח"ז שייכים ליום השבת שלאחריהם¹, ולפעמים מצינו שיום השבת כולל את כל ימי השבוע הבא².

וע"פ האמור שיום השבת כולל כל ימי השבוע, נמצא, שביום השבת זה נכלל גם ראש חודש כסלו³.

ב. הטעם שנקרא "ראש חודש" ולא "תחלת החודש", הוא, כמו הטעם בנוגע לראש השנה, שנקרא "ראש השנה", ולא "תחלת השנה": מבואר בחסידות⁴ ש"ראש השנה" הוא לא רק תחלת השנה, אלא גם ה"ראש" של השנה, כי, כמו שהראש כולל תחילה את החיות של כל האברים, וגם לאחרי שחיות האברים נמשך מהראש ה"ה קשור עדיין עם החיות של הראש והמוח⁵, כך כולל ראש השנה את החיות של כל ימי השנה, וגם לאחרי המשכתם צריכים להיות קשורים עם הראש שלהם — ראש השנה.

וענינו בעבודה — שבמשך כל השנה צריכה להיות ניכרת ("עס דאַרף זיך הערן") ההתעוררות שהיתה אצלו בראש השנה, ובפרט בהענין דקבלת עול, ענינו העיקרי של ר"ה — "מצות היום בשופר"⁶, שענינו קבלת מלכותו ית', כמארז"ל⁷ "אמרו לפני בר"ה כו' מלכיות כדי שתמליכוני עליכם כו' ובמה בשופר", ובאופן ש"תהא אימתו עליך"⁸.

ועד"ז בנוגע לראש חודש — שהוא לא רק תחלת החודש, אלא

(4) ראה לקו"ת תבוא מא, ג. נצבים מז, א"ב. דרושי ר"ה נח, א"ב. עט"ר שער ר"ה בתחלתו. מאמרי ר"ה דשנת תש"א (סה"מ תש"א ע' 1); תש"ב (סה"מ תש"ב ע' 10). ועוד.

(5) ראה תניא פ"ב ופנ"א. וראה גם לקו"ת נצבים ור"ה שם. עט"ר שם.
(6) ר"ה כו, ב (במשנה). שם כז, א.
(7) שם טז, סע"א. וש"נ.
(8) סנהדרין כב, א (במשנה). וש"נ.

(* הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 31 ואילך. הוספות ללקו"ש ח"ב ע' 462. ע' 490 ואילך. הוספות ללקו"ש חט"ו ע' 502 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(1) ראה פסחים קו, סע"א.
(2) ראה זח"ב סג, ב. פח, א.
(3) בשנה זו חל ר"ח כסלו ביום ששי (המו"ל).
(4) ראה פסחים קו, סע"א.
(5) ראה זח"ב סג, ב. פח, א.
(6) בשנה זו חל ר"ח כסלו ביום ששי (המו"ל).

גם ה"ראש" של החודש, שכולל החיות של כל ימי החודש, וגם לאח"ז מקבלים ימי החודש את חיותם מראש חודש.

ג. ויש להוסיף בביאור כללות ענינו של ראש חודש — שבפרטים ידועים ה"ה ממוצע בין ימי החול ליום השבת:

ר"ח מותר במלאכה, ויש בו כל עובדין דחול, דלא כשבת ויו"ט, ואעפ"כ, מצינו בתנ"ך⁹ שר"ח אינו נמנה בין שאר ימי המעשה, אלא נמנה בפ"ע. וטעם הדבר — משום שאינו דומה לשאר ימי החול, אלא הוא למעלה מהם, שלכן אומרים בו הלל, ומקריבים קרבן מוסף, הוספה על כל הימים. וכמבואר בחסידות¹⁰ שמעלת ר"ח לגבי שאר ימי המעשה היא כמעלת עולם היצירה, או גם עולם הבריאה, לגבי עולם העשי'.

והענין בזה:

לשון הכתוב אודות עשיית מלאכה בששת ימי החול הוא: "ששת ימים תעבוד"¹¹, שמשמעות הלשון "תעבוד" הוא גם לשון ציווי. ואף שהפירוש הפשוט הוא שבששת ימי החול מותר לעשות מלאכה, הרי מבואר בחסידות¹² כמשמעות לשון הפסוק, שבששת ימי החול צריך לעשות מלאכה. וכן משמע קצת מלשון המדרש רבה¹³: "לעבדה, ששת ימים תעבוד".

וטעם חיוב המלאכה בששת ימי החול — לפי שע"י התעסקות במלאכה ע"פ התורה פועלים למעלה הענין ד"ששת ימים עשה הוי"ו"¹⁴, המשכת הארה אלקית להוות ולהחיות העולמות, הארה אלקית המלוכבת בטבע¹⁵.

משא"כ יום השבת אסור במלאכה — כיון שיום השבת הוא למעלה מהענין ד"ששת ימים עשה הוי"ו", לפי שבו מאירה הארה אלקית שאינה מלוכבת ומוסותרת בלבושי הטבע.

9) ראה שמואל-א כ, יט (הפטרות מחר חודש) ובמפרשים שם. לקו"ת ברכה ד"ה והי' מדי חודש בחדשו (צו, ד). ובכ"מ.
10) ראה ביאור ע"פ מחר חודש באוה"ת בראשית כב, סע"א ואילך. הגהות לד"ה והי' מדי חודש הנ"ל באוה"ת ברכה ס"ע א' אתתק ואילך. ועוד.
11) יתרו כ, ט. ואתחנן ה, יג.
12) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב ש"מ, א.
13) ראה לקו"ש חיי"ו ע' 245 (הערה 20).
14) יתרו שם, יא.
15) אלא שמכיון שגם הטבע שרשו למעלה מן הטבע, לכן, המשכת ההארה אלקית המלוכבת בטבע שע"י המלאכה היא דוקא במלאכה שחשיבא במשכן (ראה שבת צו, ב. וש"ג).

9) ראה שמואל-א כ, יט (הפטרות מחר חודש) ובמפרשים שם. לקו"ת ברכה ד"ה והי' מדי חודש בחדשו (צו, ד). ובכ"מ.
10) ראה ביאור ע"פ מחר חודש באוה"ת בראשית כב, סע"א ואילך. הגהות לד"ה והי' מדי חודש הנ"ל באוה"ת ברכה ס"ע א' אתתק ואילך. ועוד.
11) יתרו כ, ט. ואתחנן ה, יג.
12) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב ש"מ, א.

וראש חודש — מעלתו לגבי שאר ימי החול היא שהטבע עצמו הוא נעלה יותר.

כלומר: שבת — ענינו הנהגה שלמעלה מהטבע, ימי החול — ענינם הנהגה שע"פ טבע, ור"ח — ענינו להמשיך ולהחדיר את הלמעלה מהטבע בטבע.

ד. עפ"ז יש לבאר הענין דאמירת הלל בראש חודש, משא"כ כשאר ימי החול, וגם לא בשבת:

בהלל מדובר אודות האופן דהנהגה נסית. ולכן אין אומרים הלל בימי החול (ועד ש"הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף¹⁶), כיון שבהם צריכה להיות הנהגה ע"פ טבע דוקא, כמ"ש¹⁷ "וברכך הוי' אלקיך בכל אשר תעשה", ו"לא סמכינן אניסא"¹⁸. וביום השבת אין אומרים הלל, משום שביום השבת "לא תעשה כל מלאכה"¹⁹, ו"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"²⁰ בדרך ממילא.

ובראש חודש, שהוא הממוצע בין שבת לימי החול, אומרים הלל — מתוך בקשה להקב"ה להמשיך ולהחדיר את ההנהגה שלמעלה מהטבע בהמלאכות ועובדין דחול²¹.

אלא, שאמירת הלל בראש חודש (וכן איסור עשיית מלאכה בר"ח לנשים²²) הו"ע של מנהג, משא"כ ביום טוב ובחנוכה שאמירת הלל היא מדינא²³ — כי, בראש חודש חודרת ההנהגה הנסית בעובדין דחול באופן שבגלוי רואים עובדין דחול והנס הוא בנסתר, משא"כ ביום טוב וחנוכה שנראה הנס.

ה. ובפרטיות יותר — מבואר באריכות בחסידות²⁴ שיש מעלה בראש חודש לגבי שבת ובשבת לגבי ראש חודש:

23) רמב"ם ה'ל' חנוכה פ"ג ה"רז. — ולהעיר, שלאמיתתו של דבר הרי "מנהג" הוא נעלה יותר, כמבואר בנוגע להמנהג דהקפות (לקו"ת דרושי סוכות פ, ג. ובכ"מ).
24) ראה ד"ה והי' מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו גו' בלקו"ת ברכה צו, ד ואילך (ועם קיצורים והגהות כו' באוה"ת בראשית כה, א ואילך. ברכה ס"ע א' תתצט ואילך). סידור (עם דא"ח) שער הר"ח ריא, א ואילך. ועוד.

16) שבת קיח, ב.
17) פ' ראה טו, יח. וראה קונטרס ומעין מאמר כה פ"א.
18) פסחים סד, ב. זח"א קיא, ב. קיב, ב.
19) יתרו שם, יו"ד. ואתחנן שם, יד.
20) ע"ז ג, סע"א.
21) עיין אוה"ת בראשית שם יט, א.
22) טושו"ע או"ח סתי"ז (וראה לקמן ס"ו).
23) טושו"ע או"ח סתי"ז (וראה לקמן ס"ו).

המעלה דשבת לגבי ראש חודש — שר"ח מותר בעשיית מלאכה ויש בו עובדין דחול, משא"כ שבת אסור בעשיית מלאכה, להיותו למעלה לגמרי מחול;

ומצד זה גופא היא המעלה דראש חודש לגבי שבת — שלהיותו מותר בעשיית מלאכה, נמשכת וחודרת ההנהגה נסית בעובדין דחול דוקא.

ויש לבאר המעלה דר"ח לגבי שבת ע"ד מעלת פורים לגבי שלש רגלים — שדוקא שמחת פורים היא "עד דלא ידע"²⁵, דבר שלא מצינו בשאר ימים טובים, דאף שמצותן בשמחה, מ"מ, לא ימשיך ביין ובשמחה וכו'²⁶.

ובהקדם דברי הגמרא²⁷ בביאור הטעם שאין אומרים הלל בפורים — שא' התירוצים הוא משום ש"אכתי עבדי אחשורוש אנן".

כלומר: נס פורים הי' מלוכש בטבע, שהיו צריכים לבקש ולפעול אצל אחשורוש שהוא יבטל את הגזירה, וגם לאח"ז נשאר עבדי אחשורוש, ולכן אין אומרים בו הלל.

ואף שמחד גיסא יש חסרון בנס המלוכש בטבע (שלכן אין אומרים על זה הלל), הרי, לאידך גיסא יש בזה מעלה — כי, היותו מלוכש בטבע מורה על גודל מעלת האור האלקי שחודר בהטבע גופא, ומטעם זה גדולה שמחת פורים יותר משמחת כל הימים טובים²⁸.

ועד"ז היא מעלת ראש חודש לגבי שבת — שההנהגה נסית נמשכת וחודרת בהנהגת הטבע ועובדין דחול דוקא.

ו. ויש להוסיף ולבאר טעם המנהג דאיסור עשיית מלאכה בראש חודש לנשים דוקא:

מהחילוקים שבין נשים לאנשים — שנשים הם בדוגמת הגוף, ואנשים הם בדוגמת הנשמה²⁹.

ולכן, הנשים שהם בדוגמת הגוף שהוא מלוכש ומונח בעניני העולם — זקוקים לזהירות ("א באווארעניש") והיכר, ע"י העדר עשיית

28) ראה תו"א מג"א צח, א ואילך. שערי

אורה שער הפורים צט, א ואילך. ועוד.

29) ראה זח"א עח, סע"ב ואילך (בס"ת).

קכב, סע"ב ואילך (במהנ"ע). קפא, ב. סה"מ
תרנ"ג ע' רלה. וש"נ.

25) מגילה ז, ב.

26) ראה תשו"ע ואדה"ז או"ח סו"ס

תקכט.

27) מגילה יד, א.

המלאכה בר"ח, משא"כ האנשים שהם בדוגמת הנשמה שהיא למעלה מעניני העולם, ואדרבה, ענינה לפעול בירור וכיבוש העולם ("איש דרכו לכבוש"³⁰) — אינם זקוקים לזהירות והיכר כל כך.

והלימוד ומוסר-השכל בנוגע אלינו — שצריכים להיות במעמד ומצב כזה שלא יהיו זקוקים לזהירות והיכר כו' מענינים שלא שייכים אליהם. ובפרט ע"י השייכות לענין נעלה שבאין-ערוך, שמתקשר אליו, ובאופן שנעשה אצלו כמו מוחש, שאז אינו זקוק לראיות צדדיות מבחוץ.

דוגמא לדבר — בנוגע להתקשרות אל הרבי: פעם שאלו אצל חסיד א' אם יש לרבו רוח הקודש, והשיב: מה זה נוגע כל כך? אני יודע שהוא רבי, וממה-נפשך: אם רבי צריך רוח הקודש — יש לו, ואם לאו — מהי ההתפעלות מרוח הקודש?³¹

וע"ד מ"ש הרמב"ם³² בנוגע לאמונה במשה רבינו — ש"לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה", כי אם, "במעמד הר סיני שענינו ראו ולא זר וכו'".

— כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר³³ שבקטנותו, כשלמד בחדר, שאל אצל המלמד ר' שמשון³⁴, היתכן, שלאחרי שהראו לפרעה מופתים ונתנו לו מכות, לא הועיל, והי' חוזר ומתחרט? המלמד אמר לו תירוצים שונים, ולא נתקבלו אצלו, לבסוף אמר לו המלמד: פרעה — לא האמין, ולכן, גם כשראה מופתים, הרי, כשהיתה הרוחה, חזר לסורו, לטבעו ומקומו הקודם. ולעומת זאת, משה, הי' חסיד, וחב"דניק דוקא, ולכן לא חיפש מופתים. הוא ידע והאמין מיד (ש"בנערינו ובזקנינו גו' גלך"³⁵) ללא מופתים. רצונו הי' להביא את התורה, ידיעת אלקות. ובהתאם לכך שיער גם בנוגע לבנ"י ששאלתם תהי' "מה שמו"³⁶, וכשיהי' לו מענה על זה, אזי יקבלוהו בנ"י (ללא מופתים)³⁷.

ז. נוסף על האמור לעיל בנוגע לכללות הענין דראש חודש, יש

15. ע' 123. תש"ז ע' 66. וש"נ.

(35) בא יר"ד, ט.

(36) שמות ג, יג.

(37) ראה תו"א ורא"ד ויאמר גו' ויהי

לתנין (נו, א) — שהמופתים לא היו בשביל

ישראל כי אם בשביל וידעו מצרים גו'.

(30) יבמות סה, ב.

(31) ראה גם תו"מ ח"א ע' 94.

(32) הלי' יסוה"ת רפ"ח.

(33) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' תנה.

וראה גם סה"ש תרפ"ו ס"ע 101.

(34) ראה אודותיו — לקו"ד ח"א קו, ב.

סה"ש תרצ"ו ע' 120. תש"ד ע' 7. תש"ה ע'

מעלה מיוחדת בנוגע לראש חודש זה — ראש חודש כסלו — שכולל את כל הימים המיוחדים של חודש כסלו:

ט' כסלו — יום ההולדת ויום ההסתלקות של אדמו"ר האמצעי.

י"ד כסלו — יום הגאולה של אדמו"ר האמצעי.

י"ט כסלו — יום הילולא רבא (כלשוננו של רבינו הזקן³⁸) של המגיד, ויום הגאולה של רבינו הזקן.

כ"ד כסלו — הוספה מחדש ביסוד בית שני³⁹.

וכ"ה כסלו — שבו נגמרה מלאכת המשכן, ואח"כ שילם לו הקב"ה בחנוכת חשמונאי, נס חנוכה בבית שני⁴⁰.

וההתחלה לכל ענינים אלה היא ע"י המשכת הברכה ביום השבת זה, ש"מיני' מתברכין כולהו יומין"², כל ימי השבוע, ובכלל זה ראש חודש כסלו שהוא הכולל את כל הנ"ל.

* * *

ח. על הפסוק "ותמת שרה בקרית ארבע היא חברון ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה" שבפרשת השבוע⁴¹ — איתא בזהר⁴² ששרה רומז על הגוף ואברהם רומז על הנשמה⁴³.

ובפרטיות יותר: "ותמת שרה — זה הגוף, בקרית ארבע — אלו הארבע יסודות, היא חברון — שהיו מחוברים בגופו בחייו .. ויבוא אברהם — זו היא הנשמה, לספוד לשרה — זה הגוף" (כמבואר שם שגם לאחרי המיתה יש עדיין התקשרות הנשמה עם הגוף)⁴⁴.

פירוש זה — ששרה רומז על הגוף ואברהם על הנשמה — צריך להיות מתאים ומכוון ("אויסגעהאלטן") בכל התורה כולה. ולכאורה צריך להבין: איך יתפרש לפי זה מש"נ לאברהם⁴⁵ (שרומז על הנשמה) "כל אשר תאמר אליך שרה (שרומז על הגוף) שמע בקולה"?

38) אג"ק שלו ח"א ע' צח-ט. וש"נ (נעתק ב"היום יום" יט כסלו).
 39) חגי ב, יח.
 40) יל"ש מלכים-א רמז קפד.
 41) כג, ב.
 42) ריש פרשתנו (קכב, ב) — במדרש פירושים שהם כמו ע"ד הדרוש, כבנר"ד.
 43) ראה שו"ת הרשב"א סתי"ח. ד"ה רבי בנאה — אוה"ת פרשתנו קיט, סע"ב ואילך.
 44) ולהעיר, שאף שפירוש הזהר בדרך כלל הוא ע"ד הסוד, נסתר דתורה, יש בו גם פירושים שהם כמו ע"ד הדרוש, כבנר"ד.
 45) וירא כא, יב. הנעלם.

ט. ויובן בהקדים תורת הבעש"ט הידועה⁴⁶ על הפסוק⁴⁷ "כי תראה חמור שונאך וגו'" — בנוגע לעבודה עם הגוף דוקא: "כי תראה חמור" — כאשר תסתכל בעיון טוב בהחומר שלך שהוא הגוף, תראה — "שונאך" — שהוא שונא את הנשמה המתגעגעת לאלקות ורוחניות, שכן, בהתחלת חיי האדם ובהתחלת העבודה, שונאים הגוף והנשמה זה את זה, "רובץ תחת משאו" — "משא" קאי על העול דתורה ומצוות, ומשא זה הוא "משאו", משא שלו (של הגוף), שלכן ניתנו המצוות לנשמות בגופים דוקא, כיון שהכוונה היא בשביל לזכך את הגוף, ואעפ"כ, ה"ז נחשב אצלו ל"משא", ואינו חפץ בכך, ובמילא ה"ה "רובץ תחת משאו", "וחדלת מעזוב לו" — יכול הנך לחשוב שכיון שהגוף "רובץ תחת משאו", אזי תתעסק בעבודה השייכת לנשמה, ואילו את הגוף תשבור ע"י תעניות וסיגופים — על זה נאמר: "עזוב תעזוב עמו" — כיון שצריכים לברר ולזכך את הגוף דוקא.

י. והענין בזה:

נוסף לכך שהמצוות ניתנו לנשמות בגופים, הרי גם המצוות עצמן נתלבשו בדברים גשמיים דוקא.

וכמודגש בנוגע למעשה (גוף) המצוה וכוונת (נשמת) המצוה — שהעיקר הוא המעשה הגשמי של המצוה⁴⁸, ולכן, אפילו אם יכוין כל הכוונות שבמצות תפילין, ולא יניח תפילין בפועל, לא קיים מצות תפילין (ולא עוד אלא שגם עבר עבירה — שביטל מצות תפילין), ולאידך, אם הניח תפילין בפועל ולא כיון את הכוונות (אם מפני שאינו יודע את הכוונות, או שיודע ולא כיון) — אף שיקבל עונש ("מ'וועט אים שמייסן") על חסרון הכוונה, מ"מ, את המצוה עצמה קיים.

— לברית-מילה אצל א' מנכדי הצמח-צדק, היו צריכים לבחור בין שני מוהלים: האחד הי' מבוגר, בעל ידיעה בכתבי האריז"ל [בכולם או לא כולם, אבל, את הענינים השייכים למילה ידע], והשני הי' צעיר, מומחה באומנות המילה, אבל הרבה יותר פשוט מהמבוגר. והורה הצמח-צדק ליקח את הצעיר, באמרו, שהעיקר הוא פעולת החיתוך בגשמיות ("מ'דארף פשוט אין גשמיות אָפּשניידן")⁴⁹.

(48) ראה תניא פל"ז-ח.

(46) כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות

(49) ראה תו"מ — רשימת היומן ע'

סכ"א. וש"נ (נעתק ב"היום יום" כח שבט).

שסט. אג"ק ח"ז ע' רלב.

(47) משפטים כג, ה.

ולא רק מצוות מעשיות, אלא גם מצוות שהם חובת הלבבות, כמו אהבת ה' ויראת ה', או חובת המוח, כמו מצות האמנת היחוד — מצוות שיורגשו בבשר הגשמי של הלב והמוח⁵⁰.

ויתירה מזה: כשם שבגשמיות "שמועה טובה תדשן עצם"⁵¹, כמסופר בגמרא⁵² ששמיעת בשורה טובה גרמה שינוי בגשמיות הגוף, כך צ"ל גם באהבת ה', שההרגש ד"קרכת אלקים לי טוב"⁵³, צריך להיות ניכר גם בבשר הגוף. וכן ביראת ה': לא זו בלבד שנעשה כיוון במוח או אפילו בלב, אלא שהיראה ניכרת גם בבשר הגוף.

יש להביא דוגמא לדבר מהנהגת הנשיאים — שהראו לנו כל דבר: ידוע הסיפור אודות רבינו הזקן, שכאשר הגיע לאמירת "ובכן תן פחדך" — בתפלת ר"ה או יוהכ"פ — התגלגל על הרצפה תוך כדי אמירת פח... פח... כיון שמרוב פחד לא הי' יכול לסיים התיבה, ורק לאחר זמן-מה סיים התיבה: "פחדך".

ועוד דוגמא מכ"ק אדמו"ר הצמח-צדק⁵⁴, שבשנים הראשונות לנשיאותו ישב פעם והתוועד עם חסידים, ולקח משקה שנקרא "קאָוויט" (משקה חריף ביותר הנקרא כאן "ניינציקער"), כוס אחת, כוס שני, וצוה למזוג כוס שלישית, וכעבור זמן, העביר ידו על מצחו, ולא היתה ניכרת עליו פעולת המשקה. ואח"כ הסביר, שהתבונן בגדולת הוי' עד שנפל עליו פחד, ו"יין קשה פחד מפיגו"⁵⁵, היינו, שהיראה פעלה על בשר הגוף, עד כדי כך, שעל ידה סרה מן הגוף פעולת המשקה.

ועד"ז בנוגע לאהבה — כידוע⁵⁶ שהרה"צ ר' מנחם נחום מטשערנאָביל הי' שמן בגופו מאמירת אמן יהא שמי' רבא, כי, כשהתבונן בגדולת הוי', "שמי' רבא", שהוא "מברך לעלם ולעלמי עלמיא", שנמשך בכל העולמות, ובכללם גם בעולם העשי' הגשמי, אזי נתעורר באהבה ותענוג כל כך עד שפעל גם שמנונית בגופו.

יא. עפ"ז יש לכבד מ"ש "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה" — לפי פירוש הזהר ש"שרה" רומז על הגוף:

(50) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב רצ, ב ואילך. סה"מ ה'ש"ת ס"ע 112 ואילך.
 (51) משלי טו, ל.
 (52) גיטין נו, ב.
 (53) תהלים עג, כח.
 (54) ראה גם סה"ש תרצ"ז ס"ע 189.
 (55) עיין ב"ב יו"ד, א. וצע"ק*.
 (56) סה"מ תרס"ט ס"ע ג. תרע"ח ע' קצט (נעתק ב"היום יום" טו תמוז).
 (*) השקו"ט בניין זה — ראה לקו"ש חכ"ה ע' 499.

עיקר הכוונה היא בהגוף, אלא, שעכשיו ה"ז בהעלם, ולעתיד תתגלה מעלת הגוף, עד כדי כך, שהנשמה תהי' ניוזנית מן הגוף⁵⁷. וכיון שהאבות "הטעיימן הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא"⁵⁸, ה' נרגש אצלם מעלת הגוף גם לגבי הנשמה, ולכן נאמר לאברהם (שרומז על הנשמה) "כל אשר תאמר אליך שרה (שרומז על הגוף) שמע בקולה".

* * *

יב. האמור לעיל שעיקר הכוונה היא בהגוף, מודגש גם בסדר ההנהגה בהבחינות שבגיוס לצבא — שעיקר הבחינה היא בנוגע למצב הגופני, מבלי להתחשב במצב הנפשי (מצב הנשמה) מצד עצמו, כי אם מה שנוגע גם למצב הגופני, כך, שאם מצד מצבו הנפשי אינו בכלל אלה שיש להם הסימנים של שוטה... (כמו "הלן בבית הקברות וכו'"⁵⁹), והגוף הוא בריא — אזי לוקחים אותו לצבא.

ולהוסיף, שלא זו בלבד שמצב הנשמה מצד עצמה אינו נוגע בהגיוס לצבא, אלא אדרבה, לפעמים ה"ז גם חסרון, כמאמר⁶⁰ "תוקפא דנשמתא חולשא דגופא".

ולהעיר גם מהפס"ד⁶¹ "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ", היינו, שע"י קבלת עול תורה נעשה אצלו תוקפא דנשמתא, ובמילא גם חולשא דגופא, כמארז⁶² שהתורה נקראת "עוז ותושי", עוז — לנפש האלקית, ותושי' — שמתשת כח נפש הבהמית. [בהפס"ד הנ"ל ("כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו כו'") לא נאמר תנאי בנוגע להזמן דקבלת עול תורה, כך, שאפילו אם כבר קראו לו לילך לצבא בעוד יומיים-שלושה, אין זה דבר מוחלט, ואם יקבל על עצמו — עכשיו — עול תורה, אזי יעבירו ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ⁶³].

וטעם הדבר שבקריאה לצבא בגשמיות לא נוגע כ"כ המצב הנפשי אלא המצב הגופני, לפי שכן הוא הסדר ברוחניות, בצבאות הוי':

57) ראה ד"ה לכל תכלה תרנ"ט (סה"מ	61) אבות פ"ג מ"ה.
תרנ"ט ע' צו ואילך). תר"מ סה"מ ניסן ע' קסח. וש"נ.	62) מכילתא בשלח טו, ב. ויק"ר פל"א, ה. סנהדרין כו, ב. וראה תו"א יתרו סו, סע"א ואילך. תר"מ סה"מ שבט ס"ע תכב, ובהנסמן שם.
58) ב"ב ספ"ק (טז, סע"ב ואילך). וראה ד"ה רבי בנאה הנ"ל.	63) מאמר המוסגר לא' שעמד לפני הגיוס שם.
59) חגיגה ג, סע"ב.	60) (המור"ק). לצבא
60) סה"מ תש"ט ס"ע 63. וראה עד"ז בוח"א קפ, ב. ושם קמ, ב.	

עיקר העבודה דקיום המצוות היא המעשה בפועל, "המעשה הוא העיקר"⁶⁴, שקשור עם הגוף, ולא כ"כ הכוונה הרוחנית הקשורה עם הנשמה, כמוזכר לעיל (ס"י) שכאשר מכויין כל הכוונות ללא המעשה בפועל, לא יצא י"ח, משא"כ כשמקיים המצוה במעשה בפועל, אפילו ללא כוונות, לוקחים אותו לצבא ה'.

צריכים רק להזהר מהדברים שהם סימנים של שוטה, כמו, "הלך בבית הקברות", שענינו ברוחניות, שבמשך היום עוסק בתומ"צ, אבל בלילה, כשנשמתו עולה למעלה, אזי מניח את הגוף ללון בבית הקברות, מקום הקליפות שנקראים מתים⁶⁵, ועד"ז "המאבד כל מה שנותנים לו"⁶⁶, שענינו ברוחניות, שמאבד בחי' מ"ה — כח הביטול וקבלת עול — שנותנים לו⁶⁷.

יג. ענין זה נוגע במיוחד לתלמידי הישיבה:

ישנם תלמידים שמחפשים ובאים לבקש עצות כדי שיהי' להם חשק בלימוד התורה.

וההוראה על זה מסדר הלקיחה לצבא בגשמיות — שלא שואלים אם יש לו חשק ללכת לצבא אם לאו (ואם אין לו חשק, יחזור לביתו לנוח, "אויסלאָפן זיך", עד שיהי' לו חשק, ואז ילך לצבא), אלא, אם הוא רק בריא, הולך לצבא גם אם אין לו חשק. ועד"ז בנוגע לצבא ברוחניות — שלא נוגע אם יש לו חשק (שקשור עם הנשמה), אלא צריך לעשות את המוטל עליו (ובנדוד — לימוד התורה) מתוך קבלת עול.

ואדרבה — בלימוד התורה מתוך קבלת עול יש מעלה לגבי לימוד התורה מתוך חשק:

ידוע הסיפור⁶⁸ שא' החסידים נכנס להצמח-צדק והתאונן על כך שאין לו חשק ללמוד, והשיב לו הצמח-צדק: אם כן — שאין לך חשק — טוב הדבר, מה אעשה אני שיש לי חשק ללמוד!

וההסברה בזה — ע"פ המבואר בהמשך תרס"ו⁶⁹ גודל המעלה דיגינה בתורה, שע"ז דוקא באים לבחינת עדן, שעז"נ⁷⁰ "עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו", "אינון דדחקין למלה דחוכמתא"⁷¹. ולכן,

68 לקו"ד ח"ד תשעה, א.
69 ד"ה ואברהם זקן גוי דש"פ חיי שרה (ע' עח ואילך).

70 ישע"י סד, ג.
71 זהר פרשתנו קל, ב.

64 אבות פ"א מי"ז.

65 ראה תניא פי"ט. פכ"ב.

66 חגיגה ד, רע"א.

67 ראה לקו"ת ויקרא ג, ד. מסעי צא,

סע"ג. ובכ"מ.

צריך לשמוח על כך שאין לו חשק ללמוד, כיון שבמצב כזה יצטרך להתייגע יותר בלימוד התורה מתוך קבלת עול, ועי"ז יוכל לבוא להעילוי דבחינת עדין כו'.

ונמצא, שתלמיד שמחפש ומבקש עצות שיהי' לו חשק בלימוד, מוותר על אפשרות נפלאה ("א געוואלדיקע מעגלעכקייט") שנפלה בחלקו:

הוא "זכה" לכך שאין לו חשק ואינו רוצה ללמוד ("ער וויל ניט, און וויל ניט שטאַרק, און גאַר שטאַרק"...), ובמילא יש באפשרותו ללמוד מתוך קבלת עול ויגיעה, ולזכות לבחינת עדין, ואעפ"כ, מוותר על "גן עדין", "עדין" וכל הענינים, ותמורת זה מבקש... שיהי' לו חשק ללמוד!

— כאשר מבקש חשק ללמוד, יתנו לו מה שמבקש, כי הקב"ה הוא טוב ומטיב, ונותן לכאור"א לפי רצונו ותאוותו, כמ"ש המצודות⁷² בפירוש הפסוק⁷³ "פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון", "לפי רצונו ותאוותו", וכיון שרצונו ותאוותו שיהי' לו חשק ללמוד, יתנו לו חשק ללמוד, כי העיקר הוא שילמד,

[וע"ד המבואר במאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷⁴ בנוגע ליציאה מן הרע — שלא נוגע באיזה אופן יהי' הדבר, כי העיקר הוא שתהי' היציאה מן הרע],

אבל, לאחרי שיעבור חודש, חדשיים, חצי שנה, וילמד מתוך חשק — יחסר אצלו ענין היגיעה מתוך קבלת עול, ואז יתאונן... על זה שיש לו חשק (כסיפור הנ"ל אודות הצמח-צדק).

יד. ובכל זה ניתוסף הדגשה מיוחדת בנוגע לתלמידי הישיבה שבאו מארצנו הקדושה ת"ש⁷⁵:

מהדברים היחידים שרק בשבילם מותר לצאת מארץ ישראל (ולולי זאת אסור לצאת מארץ ישראל) לחוץ לארץ, הוא, "ללמוד תורה"⁷⁶, ובנדו"ד, לקח הרבי על עצמו את האחריות והורה להם לצאת מארץ ישראל בשביל ללמוד תורה, וכיון שכך, הרי, אם חסר אצלם ח"ו בלימוד התורה, נמצא, שהרשיון להיציאה מארץ ישראל אינו בתקפו ע"פ דין.

73 תהלים קמה, טז.
74 די"ט כסלו תש"ח (סה"מ תש"ח ע' 83).
75 ראה גם מכתב ה' תמוז שנה זו (אג"ק ח"ד ס"ע שסב).
76 רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ט.

72 להעיר, שכ"ק מו"ח אדמו"ר החזיק מאוד ("ער האָט זייער געהאַלטן") מפירוש המצודות (אינני יודע מצד איזו סיבה), וסיפר, שהיו לומדים לפעמים השיעור תהלים עם פירוש המצודות (ראה סה"ש תש"ו ע' 8. וש"נ).

טו. ועוד ענין ברגש האחריות כלפי הרבי, השוה לכל — כל תלמידי התמימים, הן מא"י והן מחו"ל, ולכל המקושרים אל הרבי: ידוע הסיפור⁷⁷ אודות רבינו הזקן, שכשבאו לאסור אותו, התחבא תחילה, באמרו, שיש לקיים מש"נ⁷⁸ "חבי כמעט רגע עד יעבור זעם", וכשבאו בפעם השני, יעץ החסיד ר' שמואל מונקעס⁷⁹ לרבינו הזקן שלא יתחבא אלא ילך עמהם, וכשאמר רבינו הזקן שיש סכנה בדבר, השיב לו ר' שמואל מונקעס: ממה-נפשך, אם הנכם "רבי" — לא יוכלו לפגוע בכם, ואם לאו — היתכן שלקחתם מאלפי יהודים את ה"געשמאק" בגשמיות⁸⁰? ...!

הרבי לקח — או מיעט עכ"פ — אצל אלפי יהודים את ה"געשמאק" בגשמיות, בשביל מה? — בשביל שיוכלו להגיע לידיעת אלקות, "דע את אלקי אביך וגו'"⁸¹, ובמילא, אם ההנהגה היא באופן שלא מתקיים תכלית המכוון, נשארת לקיחת ה"געשמאק" וכו' ללא הפועל-יוצא.

טז. בכלל צריכים לידע שההנהגה של חסידים נוגעת גם אל הרבי. במאמר של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שאמרו בכ"ף מר-חשוון האחרון בחיים חיותו בעלמא דינ⁸², ד"ה סמוכים לעד⁸³ פר"ת⁸⁴, מביא מאמר הזהר⁸⁵ "אבל סמך דא עזר", היינו, שבדרך כלל ישנו חילוק בין סמך לעזר, שסמך הוא שסומך אותו שלא יפול יותר, ועזר הוא שנעשה בו התחדשות ע"י העזר והסיוע, אבל כאן מפרש הזהר שהסמיכה היא כמו עזר, שהתחתון סומך את העליון.

כ"ק אדמו"ר שליט"א העתקה ממאמר זה * ע"מ ללמוד ברבים (המו"ל 2).

83) הטעם להתחלת המאמר בפסוק זה (תהלים קיא, ח) — נתבאר בד"ה סמוכים לעד תשל" (סה"מ תשל" ע' 45) — משום שאז התחילה שנת הסמך להולדתו, ופסוק זה הוא בקאפיטל על סדר הא"ב והתחלתו באות סמך — "סמוכים" (המו"ל 7).

84) סה"מ פר"ת ס"ע קמח ואילך.

85) ח"א לה, א.

77) ראה בית רבי ח"א פט"ו ובהערה ב שם. לקו"ד ח"ד תשנ, א. תו"מ — רשימת היומן ע' קנא. ע' קעב. וראה גם תו"מ ח"א ע' 171.

78) ישע"י כו, כ.

79) ראה אודותיו — "כפר חב"ד" כ"ג אלול תשנ"ג (גליון 587) ע' 80 ואילך. סה"ש תרפ"ט ע' 67 הערה 28. וש"נ.

80) ויש להעיר יסוד לזה — ממארו"ל "כל הישן בקילעא וכו'" (עירובין סג, ב).

81) דברי הימים-א כח, ט. וראה תניא קו"א קנו, ב. ועוד.

82) לקראת כ"ף מר-חשוון השתא, יום מלאת תשעים שנה להולדת כ"ק אדנ"ע, נתן

(* מפני טיבות שונות נדחתה הדפסת המאמר, ויצא לאור לקראת כ"ף מר-חשוון תשי"ב.

והענין בזה בנוגע אלינו — שאופן ההנהגה שלנו (הנהגת התחתון) נוגע גם אל הרבי (עליון).

וכידוע⁸⁶ הסיפור אודות החסיד הרי"מ מפאָלטאָווע⁸⁷ שנכנס ליחידות לאדמו"ר מהר"ש, ואמר לו אדמו"ר מהר"ש: כשישנו רבי ישנם חסידים, אבל, חסידים שעוסקים בעבודה. וסיים: חסידים, כשהיו חסידים ואנשי מעשה בעבודה, היו מחזקים את הרבי⁸⁸.

ומזה מובן גודל האחריות של החסידים המקושרים אל הרבי, כיון שהנהגה שלהם נוגעת גם אל הרבי, כך, שכאשר מתנהג באופן בלתי-רצוי ח"ו, הרי זה לא רק בבחינת "חובל בעצמו" שאינו רשאי אבל פטור, אלא גם בבחינת "חובל באחרים" שהוא חייב⁸⁹, ועאכו"כ בנדו"ד, שה"אחרים" הוא נשמה כללית וכו' וכו', שאז האחריות היא גדולה ביותר.

* * *

יז. על הפסוק "ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים" שבהתחלת פרשת השבוע — דרשו חז"ל⁹⁰: "לכך נכתב שנה בכל כלל וכלל, לומר לך שכל אחד נדרש לעצמו, בת ק' כבת כ' .. ובת כ' כבת ז'".

יש לבאר הרמז בזה בנוגע לעבודת האדם:

מאה שנה — הוא הזמן דגמר ושלימות העבודה בכל עשר כחות הנפש כפי שכל אחד מהם כולל ומתפרט לעשר, שכללות כולם הוא מספר מאה⁹¹.

עשרים שנה — הוא הזמן שבו מתחילה העבודה בתור גדול לאמיתתו שיש לו מוחין דגדלות (כידוע שבדין דקטנות ישנם זמנים שונים, וגדלות אמיתית נעשית בגיל עשרים שנה), שלכן אינו יכול למכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים שנה⁹², וכן פוסק רבינו הזקן בהלכות תלמוד תורה⁹³ שבגיל עשרים שנה ישנם כבר (לא רק חמש שנים במקרא

מח ואילך (ועם הגהות וכו' — בביאורי הזהר להצ"צ כרך א פ' חיי שרה ע' ע ואילך)).
מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"א ע' קלא ואילך. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בהוספות לפ' חיי שרה קלא, ב ואילך. ועוד.

(92) ב"ב קנו, א. ע"ח סוף שער כה. לקו"ת במדבר ב, רע"א (ושם: "ועיין בענין חיי שרה עשרים שנה כו").

(93) פ"ג סוסי"א.

(86) לקו"ד ח"א לו, סע"א ואילך.

(87) ראה אודותיו — סה"ש תש"ו ע' 11 הערה 17. וש"נ.

(88) להעיר מערכין יז, א: "חד אמר דור לפי פרנס וחד אמר פרנס לפי דורו".

(89) ב"ק פג, ב. צ, ב.

(90) פרש"י עה"פ (מב"ר ריש פרשתנו (רפנ"ח) ובפרש"י ומת"כ שם).

(91) ראה זהר פרשתנו קכג, א — נת'

בר"ה ויהיו חיי שרה תקס"ו (סה"מ תקס"ו ע')

וחמש שנים במשנה, אלא) גם חמש שנים בתלמוד, ואז הוא הזמן לרדוף ("בן עשרים לרדוף"⁹⁴) אחר פרנסה.

— טעם הדין שבן עשרים שנה צריך לרדוף אחר פרנסה גשמית, הוא, משום שכן הוא ברוחניות (כמדובר כמ"פ⁹⁵ שהדינים בנגלה דתורה נלקחים מפנימיות התורה) בנוגע לפרנסה רוחנית. וע"ד המבואר בחסידות⁹⁶ שכיון שהנשמה משתוקקת לניצוץ קדושה שנמצא בהמאכל, נעשית גם בהגוף תשוקה להמאכל.

ושבע שנים — הוא זמן התחלת החינוך⁹⁷.

ועפ"ז יש לבאר הרמז ד"בת ק' כבת כ' ובת כ' כבת ז'" — שכדי לבוא לשלימות העבודה ד"מאה שנה" באופן ד"בת ק' כבת כ'", שגם בגמר העבודה יהי' "בלא חטא"⁹⁸ כמו בהתחלת העבודה, צריך להיות תחילה "בת כ' כבת ז'", שגם בהיותו בן עשרים שנה שאז נעשים אצלו מוחין גדלות, לא יהיו לו דעות משלו ("אייגענע דעות"), אלא יתנהג כמו בן ז' שאין לו דעות משלו, ועושה מה שמצווים עליו.

גם מי שהוא בן עשרים שנה, ויש לו [או עכ"פ צריך להיות לו, ולכן חושב שיש לו] מוחין גדלות — אין לו לעשות דרכים משלו ("אייגענע דרכים"). כל אחד צריך לשער לעצמו — אבל אליבא דנפשי' — איזה ענין שהרבי הי' תובע ממנו, וענין זה צריך למלא ולהשלים.

* * *

יח. (לקראת סיום ההתוועדות אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

התוועדות חסידית היא ענין של ריח (כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹⁹), בשעת מעשה נהנים מן הריח ("מ'גיט אַ שמעק"), זה נהנה ששמע "אַ גוט וואַרט", זה נהנה מהסרת קושיא באיזה ענין, וכיו"ב, ולאח"ז לא נשאר מאומה בנוגע לפועל. — הכוונה היא, שלא ישאר באופן של ריח בלבד, אלא שיהי' גם באופן של אכילה ושתי', היינו, שיבוא לידי פועל ממש. השעה היא כבר קרוב לשתיים, ותיכף ילכו הביתה לאכול "טשאַלנט"... וישכחו על המדובר.

ובקו"א שם. טושור"ע ואדה"ז או"ח סשמ"ג.

98 שיחת אסרו חג הסוכות הישי"ת — י"ל בקונטרס שמע"צ-שמח"ת שנה זו (סה"מ תשי"א ע' 102. ולאח"ז בסה"ש תשי" ע' 382).

94 אבות ספ"ה.

95 ראה שיחת שמחת בית השואבה סי"ג (לעיל ע' 23). וש"נ.

96 ראה כתר שם טוב סקצ"ד (כה, ג).

97 ראה הלי' ת"ת לאדה"ז בתחלתו

— סעודת שבת אינה פועלת הגשמה, כידוע שביו"ט כתיב⁹⁹ "פרש חגיכם", "פרש חגיכם קאמר ולא פרש שבתכם"¹⁰⁰ (כמבואר בתורה אור בפרשתנו¹⁰¹), ולא עוד אלא שזוהי מצוה, ובמילא צריך לקיימה בהידור, כלשון הרמב"ם¹⁰² "תבשיל שמן ביותר ומשקה מבושם", ומה טוב באופן כפול, כדאיתא במדרש¹⁰³ ש"כל עיסקא דשבתא כפול". — כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם¹⁰⁴ אודות מנהג לאכול בשבת שני מיני דגים, שני מיני בשר וכו'. — ובמילא, יכול להיות שקוע לגמרי ("אינגאנצן אריינגעטאָן") בסעודת שבת, באמרו, שיש לו ראי' ע"פ נגלה דתורה, פס"ד הרמב"ם, ויש לו ראי' מפתגם של הרבי וכו'. אבל האמת היא, שבנדו"ז צריך להיות שיעור גם ל"הידור מצוה"... וכדי לידע השיעור, כדאי להשוות את ההידור במצות עונג שבת עם ההידור במצוות שאין הגוף נהנה מהן או אפילו מצטער מהן!...

יש לזכור איפוא את נקודת הדברים בנוגע לפועל — כאמור — שכל אחד יצייר לעצמו איזה ענין הי' הרבי מצווה עליו לעשות, ויעשה אותו.

וכאשר כל אחד יעשה את הדבר שהרבי מצווה עליו לעשות — אזי בעגלא דידן יוליכנו הרבי אל הגאולה השלימה.

יט. הגיעה לכאן (מארץ ישראל) העתקה משיחה של כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁰⁵ (שנאמרה בהיותו עוד ברוסיה) אודות הגאולה השלימה, ובה אמר הרבי: "בימי יהי' הדבר הזה"!

דברי הרבי (שהגאולה תהי' בימיו) הם בתקפם גם עכשיו, והמצב בהוה, בחדשים ספורים אלה, אינו חשוב הפסק, כיון שגם עכשיו הוא שופט את ישראל, ע"ד מארז"ל¹⁰⁶ שכאשר "יראים ממנו" ה"ז חשוב כמו ש"הוא שפט את ישראל"¹⁰⁷.

(105) מי"ט כסלו תרפ"ז (סה"ש תרפ"ז ע' 122. ע' 126).
(106) ירושלמי סוטה פ"א ה"ח. יל"ש שופטים רמז עא.
(107) ס' שופטים טז, לא.

(99) מלאכי ב, ג.
(100) זח"ב פח, ב.
(101) טו, ג ואילך.
(102) הלי' שבת פ"ל ה"ז.
(103) מדרש תהלים מזמור צב בתחלתו.
(104) ראה סה"ש תש"ח ע' 182.